
Editörler

Prof. Dr. Fatma Asiye Şenat - Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye Sevinç

KUR'ÂN'IN ANA KONULARI

Yazarlar

Prof. Dr. Fatma Asiye Şenat
Prof. Dr. Şaban Karasakal
Prof. Dr. Ziya Şen
Doç. Dr. Abdurrahman Altuntaş
Doç. Dr. Furat Akdemir
Doç. Dr. Üyesi Sema Çelem
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Nair
Dr. Öğr. Üyesi Hatice Merve Çalışkan Başer
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Hakkı İmamoğlu
Dr. Öğr. Üyesi Kadri Ziyaettin Coşan
Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye Sevinç

Kur'ân'ın Ana Konuları

Editörler : Prof. Dr. Fatma Asiye Şenat - Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye Sevinç

ISBN : 978-625-6549-04-3
Baskı : Assum Basım ve Mücellit
Basım Sayısı : 1. Baskı, 2023

©Tüm Hakları Saklıdır. Bu kitabın bütün hakları Lisans Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılmaz.

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Şenat, Fatma Asiye – Sevinç, Sümeyye

Kur'ân'ın Ana Konuları / *Editörler* : Fatma Asiye Şenat - Sümeyye Sevinç

1. Basım. X + 294 s. 16x23,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN : 978-625-6549-04-3

1. Kur'an , 2. Tefsir, 3. İlahiyat

Lisans Yayıncılık

Tahtakale Mah. Hicret Sokak No:8/A

Avcılar-İSTANBUL

Tel: 0212 619 18 38

e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr

www.lisansyayincilik.com.tr

Kur'ân'ın Ana Konuları

Editörler:

Fatma Asiye Şenat / *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*
Sümeyye Sevinç / *Dumlupınar Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi*

Bölümler ve Yazarlar

1.Bölüm:

Fatma Asiye Şenat / *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*

2.Bölüm:

Furat Akdemir / *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*
Kadri Ziyaettin Coşan / *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*

3.Bölüm:

Ziya Şen / *Artoın Çoruh Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi*

4.Bölüm:

Ahmet Nair / *Kırklareli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi*

5.Bölüm:

Hatice Merve Çalışkan Başer / *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi*

6.Bölüm:

Şaban Karasakal / *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*

7.Bölüm:

Sema Çelem / *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi*

8.Bölüm:

İbrahim Hakkı İmamoğlu / *Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*

9.Bölüm:

Sümeyye Sevinç / *Dumlupınar Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi*

10.Bölüm:

Abdurrahman Altuntaş / *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*

ÖNSÖZ

“Kur’ân’a dönüş” hareketi, yirminci yüzyılın başlarından itibaren güçlü ve zayıf yönleriyle İslam dünyasında ciddi bir etki alanı oluşturmuştur. Bu hareketin bizzat Kur’ân’dan beslenmek, onun anlam dünyasına aşına olmak, Müslümanın Kur’ân’a karşı bireysel sorumluluklarının altını çizmek ve bunun gibi güçlü yönlerini daha da geliştirmek önem arz etmektedir. Öte yandan Hz. Peygamber’in öğretilerine yeterince odaklanmamak, yüzyıllar boyunca emek emek geliştirilen tefsir birikimini ve terminolojisini çok fazla değerlendirmemek vb. bazı zaaf noktalarının ise iyileştirilmesine ihtiyaç vardır. Kur’ân’ın anlam dünyasına aşına olmak isteyenler için dünle bugünün, geleneksel olanla bugüne ait olanın (modernin) dinmek bilmeyen sürtüşmesine takılmadan Kur’ân’la hemhal olmayı kolaylaştırmak, kıymetli bir hedeftir.

Kur’ân “öğüt alınsın diye” kolaylaştırıldığı bildirilmektedir ancak bunun bilinen manada bir kolaylık olmadığı malumdur. herhangi bir metin için geçerli olabilecek dille ilgili meşakkatler bir yana, Kur’ân’ın kendine has yapısından kaynaklanan bazı güçlükler de söz konusudur. Kur’ân’da insan zihninin doğal akışının kendiliğinden meylettği giriş-gelişme-sonuç kısımları bulunmadığı gibi, harici bağlama bilgiye daha az ihtiyaç hissettirecek şekilde sûre ve âyetlerin kronolojik bir dizimi de söz konusu değildir. Böyle olunca âyetleri dâhili ve harici bağlamlarını da hesaba katarak bir bütün olarak kavrayabilmek için farklı çalışmalar yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bunlardan biri de Kur’ân’ı ana konularıyla tanıtan eserlerdir.

Farklı sûrelerde farklı bağlamlar altında ele alınan noktaların okuyucunun zihninde anlamlı bir bütün haline gelmesini kolaylaştıran yönüyle Kur’ân’ın ana konuları çalışmaları, “konulu tefsir” ekolünün, detaylara yer vermeyen bir alt çeşidi sayılabilir. İlahiyat fakültelerinde seçmeli ders olarak okutulan Kur’ân’ın Ana Konuları dersinin ise ilahiyat müfredatı açısından özel bir önemi vardır. Zira ilahiyat fakültesi öğrencilerinin bir bütün olarak Kur’ân’ın anlamıyla karşılaşabilecekleri tek ders Kur’ân’ın Ana Konuları dersidir. Kur’ân’la doğrudan alakalı Kur’ân-ı Kerim’i Okuma ve Tecvid, Tefsir, Tefsir Tarihi ve Usulü dersleri, farklı içerikleri sebebiyle öğrencilerde Kur’ân’ın anlamı konusunda farkındalık uyandırmayı hedeflememektedir. Bu husus Kur’ân’ın Ana Konuları dersinin de, derse kaynaklık eden eserlerin de önemini artırmaktadır.

Bu kitap, farklı ilahiyat fakültelerinde görev yapan tefsir akademisyenlerinin bir araya gelerek Kur’ân’ın temel konularındaki bakış açısının kavranması amacıyla kaleme aldıkları metinlerden oluşmaktadır. Eserin ilahiyat fakültesi öğrencileri dışında Kur’ân’ın anlam deryasına açılma talebinde bulunan herkes için bir rehber olması da hedeflenmiştir. Eserde sade bir anlatım tarzı seçilmesinin, tartışmalı noktalara sadece işaret edilmesinin ve rahat ulaşılır kaynakların

referans gösterilmesinin amacı budur. İman ilkeleri, ibadet ve muamelat, kıssalar, tabiat âyetleri gibi konu başlıkları yanında insanın yaratılışı, misyonu gibi bahisler de ana konu olarak kabul edilmiş ve ahlaki ilkelerin -tıpkı Kur'ân'da olduğu gibi- inanan ve inanmayanların tutumları ve düşünce yapıları özelinde incelenmesi tercih edilmiştir. Eserde ayrıca tedahül olmaması için azami gayret gösterilmiş, bölümdeki temel konu çerçevesinden âyetlerin değerlendirilmesi esas alınmıştır.

Bu eserin Kur'ân'la zihnini, gönlünü, varlığını yeniden inşa etmek isteyen her okura bir basamak vazifesi görmesi niyazıyla...

“Başarımız ancak Allah'ın yardımıyla mümkün olur.”

İstanbul, 2023

Editörler

Prof. Dr. Fatma Asiye Şenat

Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye Sevinç

İÇİNDEKİLER

Önsöz	V
Bölüm 1 KUR'ÂN'DA İMAN ESASLARI I - ALLAH'A İMAN <i>/ Fatma Asiye Şenat</i>	13
1.1. Allah'ın Güzel İsimleri	3
1.2. Allah'a Has Mükemmel Özellikler	7
1.2.1. Âlemlerin Rabbi (Yaratıcısı-Yöneticisi) Allah	8
1.2.2. Allah'ın Her Şeyi Sarıp Sarmalayan Rahmeti	12
1.2.3. Allah'ın Sonsuz Hudutsuz İlmî	15
1.2.4. Allah'ın Karşı Konulamaz Gücü ve Azabı	18
1.3. Kur'ân'da Allah ve İnsan	20
1.3.1. Allah'ın İnsandan Yana Yasaları	21
1.3.2. Allah'ın Olayların Akışına Müdahalesi	22
1.3.3. İnsana Şah Damarından da Yakın Olan Allah	24
1.3.4. Allah'la Mümin Kulları Arasındaki Derin Sevgi Bağı	26
1.3.5. Allah'ın Sevmediği İnsanlar	28
Kaynakça	32
Bölüm 2 KUR'ÂN'DA İMAN ESASLARI II - AHİRET GÜNÜNE İMAN / Furat <i>Akdemir - Kadri Ziyaettin Coşan</i>	33
2.1. Âhîret Kavramı	33
2.1.1. Ahiret için Kullanılan Eş Anımlı Kavramlar	34
2.1.2. Kur'ân'da Ahiretin Karşıt (Zıt) Anlamında Kullanılan Kavramlar	36
2.2. Dünya Kavramı ve Hayatı	37
2.2.1. Kur'ân-ı Kerim'de Dünya Hayatı	38
2.3. Ahiret Hayatı	40
2.3.1. Kur'ân-ı Kerim'de Âhîret Hayatı	41
2.4. Âhîret Hayatının Evreleri	41
2.4.1. Kur'ân'da Kıyâmetle İlgili Kavramlar	43
2.4.2. Kıyâmet Alâmetleri	45
2.4.3. Ba's/Dirilme Günü	48
2.4.4. Haşır/Haşr-Mahşer	48
2.4.5. Hesaba Çekilme/Mizan	49

2.4.6. Sırat	50
2.4.7. Cennet-Cehennem	50
2.4.7.1. Kur'ân-ı Kerim'de Cennet Hayatı	50
2.4.7.2. Kur'ân-ı Kerim'de Cehennem Hayatı	51
2.5. Âhirete İman	52
2.5.1. Kur'ân'ın Âhirete İmanı Delillendirmesi	53
2.5.2. Âhirete İmanın Akli Delilleri	53
Kaynakça	58

Bölüm 3		
KUR'ÂN'DA İMAN ESASLARI III - MELEKLERE, KİTAPLARA VE PEYGAMBERLERE İMAN / Ziya Şen		61
3.1. Meleklerle, Kitaplara ve Peygamberlere İman	61	
3.1.1. Meleklerle İman	61	
3.1.1.1. Meleklerin Özellikleri ve Yetenekleri	62	
3.1.1.2. Meleklerin İsim ve Görevleri	64	
3.1.1.3. Diğer Melekler ve Görevleri	66	
3.1.1.3. Meleklerin Yaratılışındaki Hikmetler	67	
3.2. Kitaplara İman	68	
3.3. Peygamberlere İman	79	
3.3.1. Peygamberlere İmanın Önemi	79	
3.3.2. Nebî-Resul Farkı	79	
3.3.3. Peygamberlerin Görevleri	81	
3.3.4. Peygamberlerin Sıfatları	81	
3.3.5. Peygamberliğin (Nübüvvet Kurumunun) Temel Özellikleri	82	
3.3.6. Peygamberlerin Dereceleri	84	
3.3.7. Peygamberlerin Mucizeleri	85	
Kaynaklar	88	

Bölüm 4		
İNSAN, KİŞİLİK VE DAVRANIŞ ÖZELLİKLERİ / Ahmet Nair		91
4.1. İnsanın Yaratılışı ve İnsanın Varlıklar Arasındaki Konumu	91	
4.1.1. Hz. Âdem'in Yaratılışı	94	
4.1.2. Hz. Havvâ'nın Yaratılışı	95	
4.2. İnsanın Düşmanı Şeytan ve Sorumluluk Açısından Cinler	96	
4.3. İnsanın Özellikleri, Güçlü ve Zayıf Yönleri	97	
4.3.1. İnsanın Güçlü Yönleri	98	
4.3.1.1. Fıtrat	98	
4.3.1.2. Akıl	99	
4.3.1.3. İrade	101	
4.3.2. İnsanın Zayıf Yönleri	102	
4.3.2.1. Nefis	103	

4.3.2.2. Ümitsizlik	104
4.3.2.3. Kıskançlık	105
4.3.2.4. Menfaatine Düşkünlük	106
4.3.2.5. Acecelilik	106
4.3.2.6. Bencilik ve Nankörlük	107
4.4. İnanan İnsanın Kişilik ve Davranış Özellikleri	108
4.5. İnanmayan İnsanın Kişilik ve Davranış Özellikleri	112
Kaynakça	120

Bölüm 5	
TABİAT AYETLERİ / Hatice Merve Çalışkan Başer	
	123
5.1. Tabiat Âyetleri-İman İlişkisi	124
5.2. Gökerin ve Yerin Yaratılışı	127
5.3. Yeryüzünün Düzen ve Dengesi	130
5.4. Allah'ın Yeryüzündeki Nimetleri	132
5.5. Tabiat Âyetleriyle İlgili Öne Çıkan Hususlar	135
5.6. Tabiat Âyetleri Üzerinden Kullardan Beklenen Tutumlar	137
Kaynakça	143

Bölüm 6	
KISSALARI I / Şaban Karasakal	
	145
6.1. Kur'ân'da Yer Alan Kıssalarla İlgili Genel Bilgiler	147
6.2. Kur'ân'da Kıssalara Yer Verilmesinin Temel Amaçları	148
6.3. Kur'ân'da Peygamber Kıssaları	151
6.4. Geçmişte Yaşanmış Bazı Olaylarla İlgili Kıssalar	153
Kaynakça	160

Bölüm 7	
KISSALAR II / Sema Çelem	
	163
7.1. Hz. Peygamber'in Kur'ân'da Yer Alan Özellikleri	163
7.1.1. Lakapları	164
7.1.2. Alemlere Rahmet Olarak Gönderilmesi	168
7.1.3. Ahlâkının Üstünlüğü	170
7.2. Hayatı	172
7.2.1. Çocukluğu ve Gençliği	172
7.2.2. Ailesi	173
7.2.3. Hicreti	175
7.2.4. Ashâbı	176
7.2.5. Savaşları	179
7.3. Tevhid Mücadelesi	184
7.4. Allah Tarafından Peygambere Yapılan Uyarılar	190
Kaynakça	195

Bölüm 8	
İBADET / İbrahim Hakkı İmamoğlu	197
8.1. İbadet Kelimesinin Kavramsal Çerçevesi	198
8.1.1. Kur'ân'da İbadet Kelimesinin Çokanlamlılığı (Vücûh)	201
8.1.2. Kur'ân'da İbadet Kelimesinin Eşanlamları (Nezâiri)	202
8.2. Kulluk Bilinci Olarak Ubudiyet	203
8.3. Formal (Özel Anlamıyla) İbadet	208
8.4. Kur'ân'da İsimleri Geçen Başlıca İbadetler	211
8.4.1. Hakk'ın Divanında Durma Bilinci Olarak Namaz	211
8.4.2. Bir Nefis Terbiyesi Yolu Olarak Oruç	215
8.4.3. Toplumsal Dayanışma Bilinci Olarak Zekât	219
8.4.4. Şeklin Manaya Dönüştüğü Bir İbadet Olarak Hac	222
Kaynakça	226
Bölüm 9	
TOPLUMSAL HAYAT I / Sümeyye Sevinç	229
9.1. Ebeveyn-Evlat İlişkileri	230
9.1.1. Anne-Baba Olmanın Anlamı ve Anne-Babanın Sorumlulukları	230
9.1.2. Evlat Olmanın Anlamı ve Evladın Sorumlulukları	234
9.1.3. Evlatlığın Anlamı	237
9.2. Eşler Arası İlişkiler	239
9.2.1. Evlilik	239
9.2.2. Evlilik Sorunları ve Çözüm Yolları	246
9.2.3. Boşanma ve Getirdiği Sorumluluklar	252
9.3. Kardeşler Arası İlişkiler	255
9.3.1. Öz Kardeşler	255
9.3.2. Üvey Kardeşler	256
Kaynakça	261
Bölüm 10	
TOPLUMSAL HAYAT II / Abdurrahman Altuntaş	263
10.1. Toplumsal Hayatın Temel İlkeleri: Sorumluluk-Eşitlik-Adalet-İyilik	263
10.2. Toplumsal Kurallar ve Müeyyideler	267
10.3. Yenilmesi, İçilmesi, Yapılması Helal ve Haram Olanlar	270
10.4. Suçlar, Kabahatler ve Cezaları	274
10.4.1. Canın Korunmasına Dair İlkeler	274
10.4.2. Neslin Korunmasına Dair İlkeler	276
10.4.3. Malın Korunmasına Dair İlkeler	277
10.5. Gayrı Müslimlerle İletişim ve Dinin Korunmasına Dair İlkeler	284
Kaynakça	293